«ՍԻՈՆ»Ի ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մարաշցի Գր. Ճ. Չիլինկիրեան ունի երկու հարցաւմներ, մին սօնացուցային և միւսը տոմարագիտական։

1) Գիտենք թէ մեր նախածնողքը՝ Ադամն ու Եւան, նոյն առաջին մեղանչողները, և այդ մեղքին ի հետեւանք է որ մահը մուտք գործեց աշխարհ։ Արդ, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ Ադամի անունը կը գտնուի գլուխը նախահարց ցանկին իբրև սօնելի սուրբ։

2) Լուսնական ամաւան օրը ճշդելու համար իսլամականն (Հիճրէթի) թէ Հրէականն ամաթթիւրն պէտք է նայիլ, որուան ըլլալով որ յիշեալ երկու տոմարներուն մէջև չատ անգամ մէկ օրուան տարբերութիւն ունի գոյութիւն, այսինքն երբեմն իսլամականը Հրէականէն օր մը առաջ կ'ըլլայ և փոխադարձաբար։

1) Առաջին հարցումին պատասխանը կը ճարենք Թիւքքիոյ Հայոց Պատրիարքարանի Տ. Շնորհք Արքեպս. Գալուստեանի «Աառաւածաշնչական Սուրբեր» հատորի 33–34րդ էջերէն.

«... Ինչպէս կը հաստատուի մեր եկեղեցիի յատուկ «Դասնթացէքի» սրբազան տոմարի մէջ, «ոչ միայն արդարք, այլ նաև մեղաւորք խոստովանութեամբ և ապաշխարութեամբ» կը մտնեն սուրբերու կարգը։ Ադամ ապաշխարեց։ Աստուածաշունչէն ոչ մէկ յատուկ պատասխան կը առանձնաք այս հարցումին. ընդհակառակը, մեղանչելէն յետոյ տակաւին անդիմջ է Ադամ,

«Այս հարցին վրայ լոյսի նշոյլ մը կը ձգէ Աստուածաշունչի «պարակնոնն» կամ ասելի չիւակ՝ «երկրորդականոն» գիրքերէն մէկին մէջ եղած անցողակի ակնարկութիւն մը։ ... Առնոյ մէջ կայ «խնամատարութիւն Սողոմոնի» ըսուած գիրք մը, որմէ յատկապէս ընդհատումներ կը կատարուին մեր եկեղեցիին մէջ։ Այդ գրքին մէջ կայ հետեւեալ ակնարկութիւնը Ադամի մասին. «Խնամատարութիւնը պահպանեց մարդկային ցեղի նախահայրը, փրկեց զայն իր անկումէն յետոյ, և առաւ անոր զօրութիւն տիրապետելու ամէն բանի վրայ»։ Թերեւս այս հաստատումէն հետեւցնելէ է, որ Ադամ «փրկուած» է, և հետեւաբար՝ արժանացած է սուրբերու կարգին անցնելու։

«Ամէն պատ, քրիստոնէական հին չրջանակներու մէջ չատ տարածուն ասունդութիւն մը կայ, ըստ որուն Ադամի գերեզմանը կը գտնուէր Գողգոթայի վրայ, և առաքելական քարոզութեամբ «երկրորդ Ադամը» — Քրիստոս — կատարեցաւ ճիշդ անոր գերեզմանին վրայ և իր արբունքեամբ արիւնը թափուեցաւ ու թափանցեց մինչև Ադամի ոսկորները և անոր կեանք տուաւ։ Այս աւանդութեան արձագանգն է չատ մը խաչելութեան նկարներու ներքև նշմարուած գանկը և խաչեայ երկու ոսկորները, որոնք Ադամը կը ներկայացնեն։ Դարձեալ, ըստ քրիստոնէական այդ աւանդութեան, երբ Յիսուս «գժոխք իջաւ» (Ա. Գետ., Գ. 19) իր մահէն յետոյ, և «զդրունս դժոխոց խորտակեաց», առաջին անգամ ազատեց Ադամը, որուն հետեւեցան Հին Ուխտի միւս սուրբերը»։

2) Մեր կարծիքով, Հիճրէթի տարեթիւերը աւելի ճիշդ կը համապատասխանեն լուսնային ամիսներուն, նախ որովհետև իսլամը նորածագ լուսնի մահիկէն կը ճշդուն սկիզբն ու աւարտը ըամազանի խրնոց ծոմապահութեան ամսուն, ու նաև, վասնզի Հրէայք իրենց կարգ մը տարեթիւերէն (Հէշվան, Փիսլեվ) երբեմն օր մը կը զեղչեն և երբեմն անոնց վրայ օր մը կ'աւելցնեն, այնինչ յիշեալ ամիսները կրնան ունենալ 29 կամ 30 օր, պարզապէս խուսափելու համար Նոր Ցարին կիրակի, Զատիկէն առաջ կամ ուրբաթ օրով սկսիլէ։ Այդ կ'ընեն, որպէսզի տարեւոյ տասներորդ օրը — Քաւութեան Օրը, սկսինէն սուրբ համարուած օրը Հրէական տօնացոյցին — չզուգադիպի Շաբաթ օրը կանխող կամ անոր յաջորդ օրուան, ու նաև տարւոյն 21րդ օրը — Մեծ Ովսաննայի կամ Արմաւենազարդ տօնը — չզուգադիպի Շաբաթ օրուան։ Այսպէս, մինչ իսլամական տօները կրնան չաբաթուան որեւէ օրուան մէջ տօնուիլ, Հրէականները կը տօնուին միայն որոշ օրերու։

digitised by A.R.A.R.@

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

ԿԱՑԱՆԱԿԱՆ – ԲՈՎԱԿԱՆ

● Շբ. 4 Յուլիս. — Ս. Մեծին Ներսիսի եւ Ատոյ եպիսկոպոսին: Ս. Պատարագը մատուցաւ ի Ս. Գլխադիր: ժամերգն էր Հոգշ. Տ. Վահրիկ Աբգ. Մանկասարեան:

● Կբ. 5 Յուլիս. — Բարեկենդան Ս. Լուսաւորչի պահոց: Ս. Պատարագը մատուցաւեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնամատոյն մէջ: ժամերգն էր Հոգշ. Տ. Իսրայէլ Վրդ. Յովհաննեան:

● Ուբ. 10 Յուլիս. — Նախատօնակին ի Ս. Յակոբ Նախապահաց Լուսաւորչապատ Գեղչ. Տ. Գարեգին Արքեպս. Գալուստեան:

● Շբ. 11 Յուլիս. — Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին (Գիւտ Նշխարաց): Ս. Պատարագը մատուցաւեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Մակարայ մատրան մէջ ուր թաղուած է, բոլ աւանդութեան, մատուռը Ս. Լուսաւորչի: ժամերգն էր Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Աբգ. Շէբոպէքեան:

● Կբ. 12 Յուլիս. — Ս. Պատարագը մատուցաւեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Կաթողիկէ խորանին վրայ: ժամերգն էր Հոգշ. Տ. Հայրիկ Աբգ. Գալուստեան:

● Դշ. 15 Յուլիս. — Թարգմանչաց Նախատօնակին ի Ս. Յակոբ Նախապահաց Լուսաւորչապատ Գեղչ. Տ. Գարեգին Արքեպիսկոպոս:

● Նշ. 16 Յուլիս. — Թարգմանչաց վարդապետացն մերոց Սահակայ եւ Մեսրոպայ (Տօն ազգային): Ս. Պատարագը մատուցաւեցաւ Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ: ժամերգն էր Հոգշ. Տ. Համբարձում Աբգ. Քէշիշեան:

● Շբ. 18 Յուլիս. — Ս. Տրդատա յ թագաւորին եւ Աւետն սիկնոցն: Ս. Պատարագը մատուցաւեցաւ ի Ս. Գլխադիր: ժամերգն էր Հոգշ. Տ. Մաշտոց Վրդ. Բարխուտեան:

— Նախատօնակին ի Ս. Յակոբ Նախապահաց Գեղչ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Թարխմեան:

● Կբ. 19 Յուլիս. — Գիւտ Տփոյ Ս. Խաչատածնի: Ս. Պատարագը մատուցաւեցաւ Գեթսեմանիի Ս. Աստուածածնայ Տաճարին մէջ, Տիրամօր Ս. Գերեզմանին վրայ: ժամերգն էր Հոգշ. Տ. Ոսկի Աբգ. Պրգիչեան: Երթատարքի թափօրները գլխաւորեց Գեղչ. Տ. Կիւրեղ Եպս.:

● Ուբ. 24 Յուլիս. — Նախատօնակին ի Ս. Յակոբ Նախապահաց Լուսաւորչապատ Գեղչ. Տ. Գարեգին Արքեպս.:

● Շբ. 25 Յուլիս. — Ս. Երկոտասան առաքելոցն Քրիստոսի եւ Պօղոսի Երեսունեւերորդ առաքելոյն: Ս. Պատարագը մատուցաւեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Պօղոս վերնամատոյն մէջ: ժամերգն էր Աբժ. Տ. Ներսէս Ա. Քհնյ. Ձէպէճեան:

● Կբ. 26 Յուլիս. — Բարեկենդան Վարդավառի պահոց: Ս. Պատարագը մատուցաւեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնամատոյն մէջ: ժամերգն էր Հոգշ. Տ. Ներսէս Վրդ.:

● Ուբ. 31 Յուլիս. — Նախատօնակը պաշտօնեացաւ Ս. Էջմիածին մատրան մէջ: Հանդիսապետն էր Գեղչ. Տ. Կիւրեղ Եպիսկոպոս:

Վանքարնակ Գր. Ց. Գ. կը հարցնէ. — 1) Ինչո՞ւ կարգ մը առաքելոյ յիշատակը տարուան ընթացքին մէկէ աւելի անգամներ կը տօնուի Հայց. եկեղեցւոյ մէջ: 2) Ինչո՞ւ կարգ մը առաքելոց, որոնց վարքագրութիւնը կը կարդացուի Ցայսմաւուրքի մէջ, չեն անցած մեր եկեղեցւոյ Տօնացոյցին:

1) Այն առաքելոցը, որոնց յիշատակը մէկէ աւելի անգամներ կը տօնուի մեր Եկեղեցւոյ մէջ, կամ առաջնակարգ առաքելոց են, որոնց կեանքին հետ կապուած են մէկէ աւելի դէպքեր, և կամ կը պատկանին որոց մէկէ աւելի գաւակներ ու Առաջիններէն կը յիշենք Գերեզման Սբբ. Քոյրեր Ս. հոյս Մարիամը, Հմեծն ի Ծնունդս կանանց Ս. Ծովհաննէս Մկրտիչը և. մեր հաւատոյ հայրը՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ: Միւսներէն՝ Գետրոս առաքեալը, որ իբր առաքելական խումբին է՛ն կարկառուն դէմքը «հնբանոսաց առաքեալ» Ս. Պօղոսի հետ տօնուելէ զատ կը յիշատակուի նաև իրեն համապատիւ երկոտասան առաքելոց հետ, և մեր առաջին լուսաւորիչներէն Թադէոս առաքեալը, որ տօնուելէ ետք մեր միւս լուսաւորիչ Բարթողիմէոս առաքեալի հետ, կը յիշատակուի նաև հայոց խորէն առաջին վկայուհի Սանդուխտ կոյսի հետ, քանի որ երկուքն ալ միասին ընդունած են նահատակութեան պսակը:

2) Միւս Ցայսմաւուրքի մէջ յիշատակուած առաքելոց ընդհանրապէս Քաղկեդոնի ժողովէն ետք տպուած օտարազգի առաքելոց են, ինչպէս՝ Սարա, Եւթիմիոս և Սպիրիոն, որոնց ազգապատմութիւնը նկատուած է կասկածելի: Նոյն նկատումով է որ Ս. Յրուանդ Աստիպտիի նման մնծահռչակ դէմք մը գաւթ մնացած է այլ եկեղեցիներու Տօնացոյցէն: Մոռցուածներուն համար կայ վամենայն Սրբոց տօնը:

digitised by A.R.A.R.@